

SLOVENSKI GOSPODAR

Izhaja vsako sredo.
Cene: Letno Din 32.—, polletno
Din 16.—, četrtletno Din 9.—, ino-
zemstvo Din 64.—
Poštno-čkovni rač. 10.303.

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO
Z MESEČNO PRILOGO „NAŠ DOM“

Uredništvo in upravništvo: Maribor, Koroška c. 5.
Telefon 2113

Cene inseratom: cela stran
Din 2000.—, pol strani Din 1000.—
četrť strani Din 500.—, 1/2 strani
Din 250.—, 1/16 strani Din 125.—
Mali oglasi vsaka beseda Din 1.20.

Kako si mislijo Francozi in Angleži razorožitev.

Herriot, francoski ministrski predsednik, je v zvezi s Pavlom Boncourjem, vojnim ministrom, sestavil novi razorožitveni načrt, kateri je bil sprejet na seji francoske vlade, ki ji je predsedoval sam predsednik francoske republike Lebrun. Nato je bil načrt istočasno objavljen v Parizu in v Ženevi.

Razorožitvenih načrtov je bilo v Ženevi že dovolj predloženih. Francija je predložila svoj načrt po prejšnjem ministrskem predsedniku Tardieuju, ki je predvideval za obrambo miru mednarodno vojsko, katera bi naj bila Zvezi narodov na razpolago proti kralicem miru. Anglija je predložila svoj načrt, Amerika (Zedinjene države) tudi svoj načrt itd. Načrtov bi torej bilo že precejšnje število.

Herriotov načrt ima to lastnost, da je iz vseh načrtov zbral to, kar je smatral za najbolj prikladno in potrebno. Jemlje tudi v obzir protivojno pogodbo Kelloggovo — ameriškega tajnika zunanjih zadev — in pravila Zveze narodov. Brez teh dveh osnov bi novi francoski načrt bil neizvedljiv. Sklepuje se osobito tudi na angleški načrt in na izjavo angleškega zunanjega ministra Simona, da ne more nobena država, ki je podpisala Kelloggovo protivojno pogodbo, proti napadalcu ostati nevtralna (nepristranska).

Herriot hoče, da bi to stališče vse države sprejele in potrdile. Ako bi kakšna država prekršila Kelloggovo pogodbo, bi morale vse druge države z njo prekiniti vse gospodarske in finančne odnose. Vse države bi morale podpisati razsodiščno pogodbo = pogodbo, ki določa, da v slučaju spora ne sme nobena država zgrabiti za orožje, marveč mora spor predložiti mednarodnemu razsodišču. Ako katera država ne bi hotela sprejeti tega razsodišnega in poravnalnega načina, naj se stvar predloži svetu Zveze narodov, ki z večino glascv ukrene, kaj je treba storiti proti taki državi.

Vojske držav naj se vse preustrojijo na enoten tip (obliko) narodne vojske zgolj obrambnega značaja. Tako bi bilo omogočeno zmanjšanje števila vojakov, znižanje službene dobe in zmanjšanje vojnega materiala. Tako bi Nemčija izgubila svojo sedanjo najemniško armado, ki je jako dobro izvežbana in dobro opremljena. To pa Nemčiji ni po volji, ker bi rada dosegla povišanje

svoje oborožene sile. Francoski načrt tudi predvideva mednarodno nadzorstvo nad armadami vseh držav in zaključek posebne pogodbe, da si bodo države s svojimi armadami vzajemno pomagale proti napadajoči državi. Vsaka država naj stavi Zvezi narodov na razpolago posebne čete svoje armade, ki bi bile izvežbane po vseh modernih predpisih ter tehnično popolnoma oskrbljene. Prekomorske vojne sile kolonialnih držav so izvzete iz teh določil. Smejo pa se uporabljati samo v kolonijah, in sicer za namene, ki so za nje ustanovljene.

Kar se tiče izvršljivosti francoskega razorožitvenega načrta, mu nekateri očitajo, da je preveč naučen, torej dejansko težko izvedljiv. To se mu pa mora priznati, da je zelo na široko zasnovan ter da tvori okvir, v katerem bi se lahko vršile razprave na razorožitveni konferenci v Ženevi. Ako bo ta konferenca postopala v zavesti svoje velike odgovornosti pred narodi, bodo njene razprave dozorele do kakšnega resničnega uspeha. Ne sme biti za tiste, ki so člani te konference, odločilen nagib samo večja korist in osvajačalna težnja posameznih velesil, marveč ozir na človeštvo, ki težko nosi bremena oboroženosti, katera znašajo za vse države 230 milijard Din letno. Francija si je kot vodilna država v Evropi v svesti, da je njena naloga storiti vse, kar more, da se zagotovi varnost posameznih držav in obenem izvrši razorožitev teh držav do meje, ki je v sedanjih razmerah mogoča.

Predsedstvo razorožitvene konference se je med tem sestalo v Ženevi in pri tej priliki je imel 17. novembra govor angleški zunanji minister John Simon. Raztolmačil je stališče angleške vlade in njene predloge o splošni razorožitvi na kopnem, na morju in v zraku. Pohvalil je francoski razorožitveni načrt, češ, da je njegove tvorce prešinjal globok duh. Stališče angleške vlade z ozirom na razorožitev je to: Vse evropske države se morajo svečano zavezati, da hočejo odkloniti silo kot sredstvo za rešitev medsebojnih sporov. Glede omejitve oboroževanja naj velja ista pogodba za Nemčijo, kakor za druge države. Te omejitve naj veljajo za vse enako ter naj se tudi na enak način spreminjajo. Enakopravnost glede orožja, ki jo zahteva Nemčija, ne velja za število orožja, marveč samo za vrsto orožja. Te enakosti v razorožitvi ni mogoče doseči takoj, temveč postopoma. Konferenca se mora potruditi, da doseže čim največjo mož-

no in izvedljivo razorožitev. Njena naloga je, da določi prvo stopnjo te razorožitve na morju, na suhem, pa tudi v zraku. Konferenca bo dosegla svoj cilj samo z dobro voljo vseh mednarodnih činiteljev.

Vzgoja bodi krščanska!

Društvo »Krščanska šola« je imele predpreteklo nedelje v Ljubljani veliko skupščino, na kateri je govoril med drugim dr. Miha Krek. V svojem govoru je poudarjal zlasti to-le: »Soglasno delo vseh treh činiteljev: Cerkev, družine in države, daje tisto vzgojo, ki je naš ideal. Tisti, ki kličemo po versko-moralni obnovi vzgoje, priznamo, da ima materinsko učeništvu Cerkev pravico do vsake vzgoje. Cerkev ima neodstopno pravico in neodvezljivo dolžnost, nadzirati vso vzgojo svojih otrok in vernikov v vseh javnih in zasebnih ustanovah, ne samo ozirom na verski pouk, ampak z ozirom na celoten pouk in na vse naredbe, kolikor so v zvezi z vero in pravostjo. Krivičen in nedopusten je vsak šolski in vzgojni monopol, ki hoče družine fizično ali moralno prisiliti, da pošiljajo otroke v šole, ustanove ali organizacije proti zahtevam krščanske vesti in proti zakonitim željam družin. Naš Slomšek je rekel: »Če šola ni dobra, je bolje, da je ni!«

Nihče naj katoličanom ne očita nestrpnosti. Dobri katoličani najbolj spoštujejo versko enakopravnost svojih sodržavljanov drugih ver. Ali verske enakopravnosti ni verska brezbriznost. Versko strpljivost v smislu verske brezbriznosti v šoli in v vsej vzgoji katoličani odklanjamo in jo po vesti moramo odklanjati.

Glede naših šol moramo biti katoliški Slovenci žalostni in nezadovoljni. Moramo reči, da nas je strah pred sádovi, ki jih bo rdilo sedanje stanje v šoli, ki je v zadnji dobi napravila bistvene korake k takozvani laizaciji. Pred vsem obžalujemo, da se v naših šolskih zakonih ponavlja prepoved vzgojnega dela na verski podlagi. Tudi druge napake so v naši šolski zakonodaji, s katerimi katoličani ne moremo biti zadovoljni. Prepad med šolo in narodom je vsak dan globlji, ker katoliški starši in Cerkev nimajo odločilnega vpliva na šolsko pravo. Ker je bistveno okrnjen stik med šolo in domom, šola in Cerkvijo, šola usiha življenje, usiha ljubezen do šole.

Te razmere se morajo popraviti. Šole za katoliške slovenske otroke mora postati zopet katoliška, slovenska šola, kakršno so zahtevali slovenski katoliški starši in učitelji na zadnjem katoliškem shodu. Le za tako šolo upamo odgovarjati pred Bogom in vladarjem, da bodo iz nje izšli vestni državljani, vrli Slovenci in močni značajci po božji volji.

Gospa Milka Grafenauerjeva je govorila o potrebi soodločevanja staršev pri določanju načina vzgoje ter je naglasila: »Zahtevamo svoje prvenstvene človečanske, svoje roditeljske pravice. Zahtevamo, da starši odločamo v šoli, kakšna bodi vzgoja otrok glede svetovnega naziranja. Zahtevamo možnosti, da moremo urediti enotno vso duhovno vzgojo otrokovo, doma in v šoli. Tudi starši, kateri verujemo v Boga, zahtevamo zase te pravice. Zahtevamo tudi za svoje otroke šolo, ki je nam po srcu, šolo, ki pozitivno priznava in uči Boga vsa, ne samo v par urah verskega pouka, marveč povsod v predmetih, v knjigah in s kakovostjo vseh učnih moči. Zahtevamo od zakonodajca, da izpremeni zakone tako, da bodemo mogli odločati starši v šoli o vzgoji svojih otrok.«

V NAŠI DRŽAVI.

Državni proračun za leto 1933-34.

V soboto, 19. novembra, je finančni minister dr. Milorad Djordjevič predložil narodni skupščini proračun za leto 1933-34. Skupna svota predloženega proračuna znaša 10.438.326.575 Din, za leto 1932-33 pa je znašal 11.323.200.000 Din, razlika torej znaša 844.873.421 D. Proračun je tako sestavljen:

Splošni državni izdatki:

1. Vrhovna državna uprava	151.553.223
2. Pokojnine in invalidnine	915.738.432
3. Državni dolgovi	1.187.228.820
4. Ministrstvo pravde	358.514.186
5. Ministrstvo prosvete	784.671.999
6. Ministrstvo zunanjih zadev	120.973.717
7. Ministrstvo za notranje zadeve	551.114.183
8. Ministrstvo za finance	303.207.958
9. Ministrstvo vojne	2.001.900.000
10. Ministrstvo za gradbe	164.420.900
11. Ministrstvo za promet	152.530.804
12. Ministrstvo za kmetijstvo	61.886.584
13. Ministrstvo za trg. in ind.	45.429.487
14. Ministrstvo za soc. politiko	150.756.418
15. Ministrstvo za telesno vzgojo	14.970.000
16. Proračunski rez. krediti	25.000.000

Skupaj 6.989.896.910
lansko 7.575.120.655
letos manj 585.223.755

Izdatki državnih podjetij in ustanov

1. Ministrstvo za prosveto	23.683.082
2. Ministrstvo za finance	539.267.212
3. Ministrstvo za promet	2.458.386.644
4. Ministrstvo za kmetijstvo	55.343.195
5. Ministrstvo za trg. in ind.	16.254.252
6. Ministrstvo za šume in rude	31.711.489
7. Ministrstvo za soc. politiko	53.783.395

Skupaj 3.448.429.669
lansko leto 3.748.079.135
letos manj 299.649.666

Splošni državni dohodki:

1. Neposredni davki	1.808.000.000
2. Posredni davki	2.880.000.000
3. Monopoli (viš. dohodkov)	1.606.730.500
4. Državno gospodarstvo	535.251.967
5. Razni dohodki	159.914.443
Skupni dohodki	6.989.896.910
v letošnjem proračunu	7.575.120.655
manj kakor v prejšnjem letu	585.223.755

Dohodki državnih podjetij in ustanov:

1. Ministrstvo prosvete	35.580.000
2. Ministrstvo financ	556.015.651
3. Ministrstvo za promet	2.843.151.047
4. Ministrstvo za kmetijstvo	55.343.195
5. Ministrstvo za trg. in ind.	54.000.000
6. Ministrstvo za šume in rude	53.783.395
Skupaj	3.983.681.363
v letošnjem proračunu	4.501.034.297
torej manj predvideno	517.352.641

V DRUGIH DRŽAVAH.

ZAVEDNOST KOROŠKIH SLOVENCEV.

Volitve v kmetško zbornico, ki so se vršile v soboto dne 19. novembra, so prinesle za koroške Slovence nad vse lep uspeh. Udeležba sama pri volitvah ni bila posebno ugodna in je znašala samo 60 do 65 odstotkov. Koroški Slovenci so nastopili pod imenom »Kmetška zveza« in so želi prav lepe uspehe. Po dosedanjih poročilih smemo upati na štiri mandate v kmetijski zbornici, katera ima skupno 24 odbornikov. Poleg tega so se vršile tudi volitve v občinske in okrajne svete. Okrajni sveti so razdeljeni po sodnijskih okrajih. Tu so koroški Slovenci dosegli absolutno večino v okrajih: Borovlje, Pliberk, Doberla vas in Rožek, in sicer so dosegli v okraju Borovlje 5 sedežev od 7, v Pliberku 4 sedeže od 6, v Doberli vasi 6 sedežev od 10 in v Rožeku 4 sedeže od osmih.

V občinskih zastopih pa so dosegli Slovenci večino v občinah Svetna vas, Šmarjeta v Rožu, Sele, v kateri so dosegli vse sedeže, dalje pa večino v Bilčovsu, v Bistrici, v Podjuni, Blatu, Libučah, Zvabeku, Globasnici, Beli in Sv. Jakobu v Rožu.

Polovico mandatov so dobili Slovenci v občinah Međborovlje, Slovenji Pliberk, Borovljah, Galiciji, Doberli vasi, Živari vasi, Ledinicah, Loga vasi in v Rudi.

Zelo dobro so zastopani slovenski odborniki v jezikovno obmejnih občinah, n. pr. v Sv. Tomažu, Gozdanju, Vernberku, Grebinju, Sv. Petru na Vašnjah, Djekšah in Zrelcu.

Odstop nemške vlade. Kar je že bilo dalje časa zaželjeno, se je 17. novembra vendarle zgodilo. Nemška von Papenova vlada je morala odstopiti, ker niso uspela njena pogajanja s centrom in bavarsko ljusko stranko, da bi bili podpirali ta režim. Po neuspehu pri omenjenih strankah je hotel Papen še zvedeti odločitev Hitlerjevih narodnih socialistov. Hitler je predložil Hindenburgu v imenu stranke posebno spomenico, v kateri je podčrtano, da odklanjajo narodni socialisti vsak razgovor s Papenom. Po tej izjavi je bil v. Papen prisiljen k ostavki, katero je predsednik Hindenburg sprejel.

Francoski proračun za leto 1933. —

Francoski zbornici je bil 15. novembra predložen državni proračun za l. 1933, ki predvideva znesek 37 milijard 802 milijona frankov. Povišek znaša 22 milijonov, primanjkljaj pa 12 milijard in 100 milijonov. Primanjkljaj hočejo kriti z varčevanjem, z razpisom posojila in z znižanjem vojnega proračuna za 2075 milijonov, ali za 10%.

Izjalovljen napad na francoskega ministrskega predsednika. Dne 20. t. m. zjutraj so pri Angersu na progi, po kateri se je vozil ministrski predsednik Herriot v Nantes, odkrili poskus atentata z odstranitvijo tračnic. Vlak so pravočasno ustavili. Nesreče ni bilo nobene.

Prihajajo ena za drugo. Komaj so bili svetu oznanjeni izidi predsedniških volitev v Ameriki, so že romale prošnje velesil in drugih večjih držav v ameriško prestolico v Washington, naj se dovoli moratorij ali odgoditev plačila letnega obroka onih vojnih dolgov, ki zapade 15. decembra. Poleg angleške, francoske, belgijske in poljske vlade je predložila sedaj še Italija kot peta spomenico vašingtonski vladi, naj se tudi njej dovoli odgoditev plačila.

Uvedba nove carinske politike na Angleškem. Na gospodarskih posvetovanjih angleških dominijonov v kanadski prestolici o Ottawi je bilo sklenjeno, da uvede Angleška carine na uvoz tujega blaga, ugodnost ali preference glede uvoznih carin pa uživajo na Angleškem le njeni dominijoni: Lanada, Avstralija, Nova Zelandija, Južna Afrika in Južna Rodezija, ki so že tudi same uvedle primerne carinske ugodnosti za blago iz Anglije. Indija bo tudi deležna carinskih ugodnosti in le Irska je oni angleški dominijon, ki ne bo užival nobenih carinskih preferenc. Ottawska pogodba je stopila v veljavo dne 16. novembra. Nova carinska politika vpliva zelo ugodno na angleško industrijo, ki prejema vedno nova naročila.

Švicarske meščanske stranke nastopajo strnjeno proti socijalnim demokratom. Zadnjič smo poročali, kako je došlo v sedežu Društva narodov v Ženevi radi socijalistično-komunističnih hujskarij do zelo resnih krvavih dogodkov. Vlada je s policijo in z vojaštvom zatrla vse nadaljne demonstracije. Voditelj ženevske socijalnodemokratske stranke, Leon Nicole, ki je zaprt radi krvavih dogodkov v Ženevi, je začel gladovno stavko. Ker je obtožen upora proti državni varnosti in bodo zato pristojne za razsojo švicarske zvezne oblasti, je ženevska vlada o zadevi obvestila zvezno vlado v Bernu. V ženevskem velikem svetu je bila velika razprava o zadnjih krvavih dogodkih in je vlada podala prvo poročilo. To poročilo so odobrile vse meščanske stranke proti glasovom socijalnih demokratov, ki so potem v znak protesta zapustili sejno dvorano velikega sveta.

Skupščinske volitve na Danskem so prinesle vladnima strankama od 146 mandatov 76. Zato bo ostala dosedanja Stauningova vlada še dalje.